

<https://doi.org/10.56583/frp.3130>

Marta Banasiak*

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

<https://orcid.org/0009-0009-2147-7135>

UJĘCIA BEZPIECZEŃSTWA SOCJALNEGO W PROGRAMACH PARTII POLITYCZNYCH PODCZAS WYBORÓW PARLAMENTARNYCH W 2023 R.

Streszczenie

W obliczu narastających napięć i konfliktów konieczne jest podejmowanie skoordynowanych działań mających na celu utrzymanie stabilnego poziomu bezpieczeństwa obywateli, realizowanych wielowymiarowo – w sferze politycznej, gospodarczej i społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa socjalnego. Jego kluczową funkcją jest przeciwdziałanie ryzyku socjalnemu, które może prowadzić do utraty zdolności samodzielnego utrzymania siebie i rodziny na godnym poziomie życia. Celem artykułu jest analiza koncepcji bezpieczeństwa socjalnego w programach wyborczych partii tworzących X kadencje Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej. Na potrzeby artykułu sformułowano następujący problem badawczy: Jak partie polityczne reprezentowane w Sejmie X kadencji RP ujmowały kwestie bezpieczeństwa socjalnego w swoich programach wyborczych z 2023 r.? Wstępna hipoteza zakłada, że bezpieczeństwo socjalne zostało ujęte w programach wyborczych partii politycznych z 2023 r. w sposób zróżnicowany, ale w większości przypadków zorientowany na redukcję ryzyka socjalnych i modernizację istniejących narzędzi wsparcia. Wykorzystana w tekście metodologia uwzględnia jakościową analizę treści oraz dodatkowe badanie sondażowe na losowej próbie 205 respondentów. W artykule zawarto koncepcje następujących partii politycznych: Prawo i Sprawie-

* Marta Banasiak – magister bezpieczeństwa wewnętrznego i politologii na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Doktorantka Szkoły Doktorskiej Nauk Społecznych Academia Rerum Socialium UMK, dyscypliny nauki o polityce i administracji. Zainteresowania naukowe: mniejszości etniczne, ze szczególnym uwzględnieniem społeczności romskiej, bezpieczeństwo społeczne oraz polityka społeczna.

dliwość, Koalicja Obywatelska, Polskie Stronnictwo Ludowe, Polska 2025 Szymona Hołowni, Nowa Lewica oraz Konfederacja.

Słowa kluczowe: *bezpieczeństwo socjalne, partie polityczne, Sejm X Kadencji, programy wyborcze, polityka społeczna*

SOCIAL SECURITY'S INCLUSION ON POLITICAL PARTIES' AGENDAS DURING THE 2023 PARLIAMENTARY ELECTIONS

Summary

In the face of growing tensions and conflicts, it is necessary to take coordinated action aimed at maintaining a stable level of security for citizens, implemented in a multidimensional manner – in the political, economic, and social spheres, with particular emphasis on social security. The key function of social security is to mitigate social risks that may lead to the loss of an individual's ability to independently support themselves and their family at a decent standard of living. The aim of this article is to analyze how the concept of social security was presented in the electoral programs of the political parties comprising the 10th term of the Sejm of the Republic of Poland. To this end, the following research question was formulated: How did the political parties represented in the 10th-term Sejm of the Republic of Poland address issues related to social security in their 2023 electoral platforms? The initial hypothesis assumes that while the inclusion of social security varied across the 2023 electoral programs, in most cases it was oriented toward reducing social risks and modernizing existing support mechanisms. The methodology applied in this article includes qualitative content analysis as well as a supplementary survey conducted on a random sample of 205 respondents. The article discusses the concepts presented by the following political parties: Prawo i Sprawiedliwość, Koalicja Obywatelska, Polskie Stronnictwo Ludowe, Polska 2025 Szymona Hołowni, Nowa Lewica oraz Konfederacja.

Keywords: *social security, political parties, 10th-term Sejm, election programs, social policy*

~ • ~

Wprowadzenie

Umiejętność zaspokajania niezbędnych potrzeb obywateli stała się kluczowym komponentem w relacji państwo–społeczeństwo. Dychotomia omawianego zjawiska zyskuje na znaczeniu, bowiem oddziałuje na prawidłowy kształt oraz kierunek polityki państwowej. Poczucie bezpieczeństwa ma wpływ na każdą dziedzinę życia społecznego obywateli. Gdy państwo nie jest w stanie go zagwa-

rantować dochodzić może do konfliktu społecznego, który w skrajnych przypadkach przybiera formę nieposłuszeństwa obywatelskiego. Bezpieczeństwo będące nadrzędną potrzebą ludzkiej egzystencji rozpatruje się nie tylko w sferze militarnej bądź politycznej, ale jednocześnie społecznej, ekonomicznej, ekologicznej etc. Ze względu na swoją wielowymiarowość stworzenie jednoznacznej definicji, która w sposób wyczerpujący uwzględniałaby całokształt współczesnych problemów, jest skomplikowane. Wynika to między innymi ze specyfiki dyscypliny, co do której poziom bezpieczeństwa byłby badany, a także kontekstu prowadzonych badań.

Na potrzeby artykułu sformułowano następujące problemy badawcze: Jak partie polityczne reprezentowane w Sejmie X kadencji RP ujmowały kwestie bezpieczeństwa socjalnego w swoich programach wyborczych z 2023 r.? Wobec powyższego, postawiona hipoteza badawcza zakłada, że bezpieczeństwo socjalne zostało ujęte w programach wyborczych partii politycznych z 2023 r. w sposób zróżnicowany, ale w większości przypadków zorientowany na redukcję ryzyka socjalnego i modernizację istniejących narzędzi wsparcia. Uwzględniony obszar badawczy artykułu w swojej strukturze koncentruje się postulatach zawartych w programach partii politycznych tworzących Sejm X kadencji odnośnie do bezpieczeństwa socjalnego, a także preferencjach respondentów na temat świadczonej przez państwo polityki społecznej. Zakres podmiotowy uwzględnia następujące partie polityczne: Prawo i Sprawiedliwość, Koalicję Obywatelską, Nową Lewicę, Polskie Stronnictwo Ludowe, Polskę 2050 Szymona Hołowni oraz Konfederację a także opinie losowej grupy 205 respondentów badania. Zakres aspektowy bazuje na zawartych w programach wyborczych postulatach i deklaracjach odnoszących się do polityki i pomocy socjalnej oraz wypracowanych przez Unię Europejską standardów wprowadzania polityki społecznej. Temporalny obszar badania odnosi się do roku 2023 – konkretnie wyborów parlamentarnych, co z kolei uściśla obszar terytorialny do państwa polskiego.

Artykuł powstał przy wykorzystaniu jakościowej analizy treści oraz badania sondażowego na losowej próbie 205 respondentów z uwzględnieniem narzędzia badawczego w postaci internetowego kwestionariusza ankietowego. Interpretacja źródeł zastanych w postaci programów partii politycznych, umożliwiła wyodrębnienie z ich treści kluczowych wniosków¹. Zaletę jakościowej analizy treści należy upatrywać także poprzez jej koncentrację „na sieci pojęć i znaczeniu słów, na warstwie jawnej treści, nie odnosi się do kontekstu”². W celu dodatkowej weryfikacji postawionego problemu badawczego, wykorzystano badanie sondażowe z losową próbą respondentów, które „dzięki starannemu doborowi losowemu otrzymujemy grupę respondentów, co do których możemy zakładać, że ich cechy

¹ Ch. Frankfort-Nachmias, D. Nachmias, *Metody badawcze w naukach społecznych*, Poznań 2001, s. 343-344.

² R. Bäcker, et al., *Metodologia badań politologicznych*, Warszawa 2016, s. 84.

odzwierciedlają cechy szerszej populacji, natomiast starannie skonstruowane, standaryzowane kwestionariusze dostarczają danych w tej samej formie od wszystkich respondentów”³. Badanie to wykorzystano w celu uzyskania preferencji respondentów na temat świadczonej przez państwo oraz partię ówczesnie rządzącą pomocy socjalnej.

Definiowanie pojęcia bezpieczeństwa socjalnego

Rozpoczynając wstępne rozważania warto podkreślić, że zamienne posługiwanie się terminologią bezpieczeństwo społeczne i socjalne jest błędne. Pomimo wspólnych aspektów, nie są to tożsame pojęcia. Wobec powyższego należy rozpatrywać je w odrębnych kategoriach. Konstrukcja bezpieczeństwa społecznego bazuje na funkcjonowaniu danej jednostki w państwie, umiejętności dbania zarówno o prywatne jak i publiczne interesy, tworzenia godnych warunków bytowych⁴. Bezpieczeństwo socjalne łączy w swojej strukturze aspekty społeczne i materialne. Tworzy tym samym stan wolny od czynników wpływających na pogorszenie sytuacji bytowej, eliminując nie tylko ryzyka socjalne, ale także jednostkowe zagrożenia psychospołeczne⁵.

Socjalny wymiar bezpieczeństwa należy postrzegać w kategorii minimalistycznego wariantu wchodzącego w strukturę społecznego, w którym to organy władzy państwowej stosowaną polityką zagwarantować chcą podstawowe warunki bytowe⁶. Uściślanie całokształtu działalności społecznej do konstrukcji typowo socjalnej zawęża próg funkcjonowania wyłącznie do perspektywy pomocy socjalnej, tj. zasiłków, wykluczając udział organizacji pozarządowych bądź wspólnot lokalnych. W odniesieniu do materialnej kwestii bezpieczeństwa socjalnego postrzegać je można w kategorii gwaranta przetrwania dla jednostek, które z przyczyn niezależnych znalazły się w ciężkiej sytuacji rodzinnej.

Płynność terminologii bezpieczeństwa socjalnego pozwala połączyć w jego struktury takie elementy jak prawo, socjologia, a także praca socjalna⁷. Poruszając przy tym aspekty związane z regulacjami aktów normatywnych, poczucia przynależności do konkretnych grup i jednostek społecznych, a także poziomu poczucia bezpieczeństwa oraz gwarancji przetrwania w uwarunkowaniach naruszających pewność bytowania. W polskim ustawodawstwie kwestie bezpieczeństwa so-

³ J. Buttolph-Johnson Janet, T. Reynolds Henry, D. Mycoff Jason, *Metody badawcze w naukach politycznych*, Warszawa 2010, s. 276.

⁴ I. Sierpowska, *Bezpieczeństwo socjalne jako dobro publiczne*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2015, nr 16(3), s. 45-46.

⁵ K. M. Książkowski, *Bezpieczeństwo socjalne*, w: *Leksykon polityki społecznej*, red. B. Rysz-Kowalczyk, Warszawa 2001, s. 21.

⁶ J. Marszałek-Kawa, D. Plecka, *Leksykon wiedzy politologicznej*, Toruń 2021, s. 63.

⁷ Tamże, s. 63.

cialnego poruszane są między innymi w Konstytucji RP oraz uzupełniających ustawach, takich jak z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych oraz z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Kluczową rolę w tworzeniu polityki społecznej podejmuje Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, mające pieczę nad zabezpieczeniem społecznym, a tym samym minimalizacją ryzyka socjalnego. Zabezpieczenie społeczne dla zleceniodawców oraz przedsiębiorców w Polsce realizowane jest przede wszystkim przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych – rolnikom w tym systemie odpowiada Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Zadaniem bezpieczeństwa socjalnego jest przede wszystkim zwalczanie ryzyka socjalnego, które może doprowadzić do niezdolności utrzymania siebie oraz rodziny na godziwym poziomie. Kluczowy aspekt należy położyć w kwestii ryzyka socjalnego, które „jest odmianą (typem) ryzyka ubezpieczeniowego znanego ogólnej teorii ubezpieczeń w tej ich części, która w Polsce nosi miano ubezpieczeń gospodarczych (majątkowych i osobowych)”⁸. Ryzyko to ma być minimalizowane poprzez system zabezpieczeń społecznych, w których skład wchodzić mają renty oraz emerytury, a także świadczenia wynikające z niezdolności do pracy, bądź zasiłku opiekuńczego. To właśnie odpowiednio skatalogowanie ryzyka socjalnego i zasad ubezpieczeniowych oddziałuje na poprawne funkcjonowanie systemu zabezpieczenia społecznego danego państwa⁹.

Zagadnieniem ściśle powiązanim z przedmiotem badawczym artykułu jakim jest bezpieczeństwo socjalne jest polityka społeczna. Definiować ją należy jako działalność państwa, której celem jest zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego, zaspokojenie potrzeb wyższej rangi oraz ogólnego ładu społecznego¹⁰. We wskazanej formie koncentrować się ma m.in. na aktywizacji obywateli w podnoszeniu swoich umiejętności i kwalifikacji na rynku pracy, przy jednoczesnym odchodzeniu od formuły zabezpieczenia socjalnego, jako jedyne gwaranta ciągłości finansowej. Polityka socjalna swoim obszarem powinna więc obejmować wszystkie sektory, w których dochodzić może do negatywnego funkcjonowania na dobrobyt społeczny, tj. bezrobocie, nierówności społeczne, ale również brak dostępu do edukacji i opieki zdrowotnej.

⁸ K. Antonów, *Koncepcja ryzyka socjalnego w polskim prawie ubezpieczeń społecznych*, w: *Przegląd prawa i administracji CXXIII*, red. M. Jabłoński, R. Babińska-Górecka, Wrocław 2020, s. 15.

⁹ R. Babińska-Górecka, *Ryzyko socjalne w ubezpieczeniu emerytalnym. Międzynarodowe i krajowe uwarunkowania prawne i doktrynalne*, w: *Przegląd prawa i administracji CXXIII*, red. M. Jabłoński, R. Babińska-Górecka, Wrocław 2020, s. 34.

¹⁰ B. Szatur-Jaworska, G. Firlit-Fesnak, *Leksykon pojęć socjalnych. Wybrane terminy z polskiej i niemieckiej polityki społecznej, pomocy społecznej i pracy socjalnej*, Warszawa 1994, s. 3.

Koncepcja polityki społecznej w świetle unijnych standardów

Istotną rolę w budowaniu polityki społecznej, a także całokształtu bezpieczeństwa socjalnego, ma Unia Europejska. Stoi ona na straży poszanowania równości i różnorodności oraz przestrzegania zasad demokratycznego państwa. Koncentracja UE na aspekty socjalne widoczna była od samego początku wejścia w życie traktatu z Maastricht, gdzie starano się zwalczyć narastające bezrobocie oraz zagwarantować ochronę zdrowotną. W tym celu wypracowano postulaty odnośnie:

- rozwoju sieci EURES – inicjatywy na rzecz wzrostu zatrudnienia i integracji określonych grup społecznych na rynku pracy;
- rozwoju Europejskiego Funduszu Socjalnego;
- prawa pracowników do sprawiedliwego wynagrodzenia; ochrony praw pracowników w miejscu pracy, programów zwalczania ubóstwa, wzmocnienie roli partnerów społecznych, tworzenie europejskich rad zakładowych etc.¹¹.

Współcześnie unijna wizja bezpieczeństwa socjalnego tworzona jest na wzór Europejskiego Filaru Praw Socjalnych, którego założeniem jest przede wszystkim:

- równość i dostęp w aspektach zatrudnienia (gwarantowane poprzez: kształcenie, szkolenie i uczenie się przez całe życie; równość płci; równe szanse);
- uczciwe warunki pracy (gwarantowane poprzez: bezpieczne i elastyczne zatrudnienie; wynagrodzenie; dialog społeczny i społeczne zaangażowanie pracowników; równowagę między życiem zawodowym a prywatnym; zdrowe, bezpieczne i dobrze dostosowane środowisko pracy oraz ochrona danych);
- ochrona socjalna i integracja społeczna (realizowane poprzez: opiekę nad dziećmi i wsparcie dla dzieci; ochronę socjalną; świadczenia dla bezrobotnych; minimalny dochód; świadczenia emerytalne i renty, opiekę zdrowotną; integrację osób z niepełnosprawnością; opiekę długoterminową; mieszkalnictwo i pomoc dla bezdomnych; dostęp do niezbędnych usług)¹².

Polska jako członek Unii zobligowana jest do wdrażania i implementacji Europejskiego Filaru Praw Socjalnych. W koncepcjach niektórych partii politycznych (szczególnie o profilu socjaldemokratycznym i centrowym) widać formy stopniowego wdrażania, koncentrujące się szczególnie na kwestii ochrony socjalnej i integracji społecznej. Działania te ukierunkowane są głównie na świadczenia względem seniorów, rodzin wielodzietnych oraz osób z niepełnosprawnościami.

¹¹ K. Głąbicka, *Polityka socjalna w Unii Europejskiej*, „Studia Europejskie. Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego” 1997, nr 4, s. 51.

¹² *Europejski filar praw socjalnych*, Europa.eu, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ce37482a-d0ca-11e7-a7df-01aa75ed71a1/language-pl/format-PDF/source-62666461> [dostęp: 21.09.2023].

Koncepcje partii politycznych dotyczące bezpieczeństwa socjalnego do 15 października 2023 roku

Koncepcje polskich partii politycznych epizodycznie są ze sobą powiązane. Można to zauważyć szczególnie w odniesieniach do działań w sferze ekonomicznej, militarnej, ale także społecznej. Przejawia się jednak duża dysproporcja względem samej polityki społecznej. Wynikać to może między innymi z podejścia danego ugrupowania do tematyki, ale także nurtów oraz paradygmatów co do których partie i ugrupowania polityczne opracowują swoje postulaty. Na potrzeby artykułu analizie zostały poddane następujące partie polityczne: Prawo i Sprawiedliwość, Koalicja Obywatelska, Polskie Stronnictwo Ludowe, Polska 2050 Szymona Hołowni, Nowa Lewica oraz Konfederacja. Partie te, zgodnie z uzyskanymi wynikami wyborczymi, tworzą Sejm X kadencji.

Prawo i Sprawiedliwość

Priorytetem Prawa i Sprawiedliwości w programie wyborczym z 2023 roku była minimalizacja ryzyka socjalnego, stanowiąca podstawę do wdrażania polityki społecznej, a realizacja postulatów miała odbywać się głównie za pomocą świadczeń finansowych. W programie wyborczym partia akcentowała swoje zaangażowanie w sferę socjalną, wskazując na znaczący sukces programu 500+. Według PiS świadczenie to okazało się zdecydowanym punktem odniesienia w konfrontacji z Trybunałem Konstytucyjnym¹³, a tym samym pozwoliło uzyskać poparcie wśród konkretnego elektoratu – rodzin wielodzietnych¹⁴.

Koncepcję socjalną w programie wyborczym PiS z 2023 roku ukierunkowano w stronę dwóch docelowych grup: rodziców posiadających dziecko/dzieci oraz osoby w wieku poprodukcyjnym. Dla pierwszej wyszczególniono min.:

- program „Dobry Start” – jednorazowe wsparcie dla rodzin w wysokości 300 złotych przyznawane jako wyprawka szkolna,
- program „Rodzinny Kapitał Opiekuńczy” – świadczenie wydawane rodzicom na dzieci od 12. do 35. miesiąca życia w wysokości 12 tysięcy złotych,
- program „Maluch+” – dofinansowanie na tworzenie i modernizację żłobków, a także subwencjonowanie pobytu dziecka w żłobku,
- program „Mama 4+” – świadczenie w wysokości do 1100 złotych, dla rodzica, który jako bezrobotny, zajmuje się minimum czwórką dzieci,

¹³ Zob. S. Skarżyński, *Trybunał zablokuje 500 plus*. *Kaczyński tylko straszy, brak mu argumentów*, <https://oko.press/trybunal-zablokuje-500-plus-kaczyński-tylko-straszy> [dostęp: 08.03.2025].

¹⁴ M. Polakowski, D. Szelewa, R. Bakalarczyk, M. Sutowski, *Polityka społeczna rządu Prawa i Sprawiedliwości*, Warszawa 2017, s. 15.

- program „Cięża+” – bezpłatne (wybrane) leki dla kobiet w ciąży¹⁵.
Wśród drugiej, docelowej podgrupy, postulowano o:
- redukcję wieku emerytalnego – 60 lat dla kobiet, 65 lat dla mężczyzn,
- wprowadzenie programu „Emerytura+” – wydawanie „13”, a także „14” emerytury, a oraz waloryzację emerytur – szacunkowo do 3400 złotych,
- „PIT 0” dla seniorów – nieodprowadzanie podatku wobec osób, które pomimo wieku emerytalnego dalej wykonują pracę zarobkową – gdy zarobki nie przekroczyłyby kwoty 115 528 złotych,
- wdrożenie programu „Leki 75+” – bezpłatne (wybrane) leki dla seniorów – objąć miał też osoby 65+ oraz osoby do 18. roku życia,
- modernizację opieki zdrowotnej – darmowe szczepienia dla dzieci od 12. do 13. roku życia na HPV,
- dofinansowanie ratownictwa medycznego, modernizacja szpitali oraz finansowanie sprzętu medycznego¹⁶.

Program Prawa i Sprawiedliwości w kontekście bezpieczeństwa socjalnego uwzględnia świadczenia, oferujące wsparcie finansowe konkretnym grupom odbiorców – seniorom oraz rodzinom wychowującym potomstwo. Wymienione benefity mają stanowić czynnik mobilizujący młode pokolenie do zawierania małżeństw oraz skłaniać je do decyzji o posiadaniu dzieci. Świadczenia pomocowe dla seniorów mają być odpowiedzią na widoczną dysproporcję wynikającą z niższej kwoty emerytury/renty w porównaniu z wynagrodzeniem uzyskiwanym w okresie trwania stosunku pracy. Prawo i Sprawiedliwość w proponowanych świadczeniach uwzględniło wsparcie zarówno w sektorze zdrowotnym, jak i finansowym, oferując kompleksową opiekę osób w wieku poprodukcyjnym.

Koalicja Obywatelska

Obranym przez Koalicję Obywatelską kierunkiem w zakresie bezpieczeństwa socjalnego jest model łączący w sobie obszerne spectrum oddziaływania. W jego założeniach za priorytet potraktowano poprawę dobrobytu osób w wieku poprodukcyjnym i rodzin wielodzietnych. Jednocześnie uwzględniła potrzebę wsparcia sytuacji bytowej mniejszości (narodowych, etnicznych i seksualnych) oraz podniesienia jakości życia młodego pokolenia.

Założenia partii w kwestii kształtowania potencjału bezpieczeństwa socjalnego sięgają wyborów parlamentarnych w 2019 roku. W jego treści podkreślono, że „zamiast karmić Polaków złudzeniami, że źródłem dobrobytu polskich rodzin może być wyłącznie pomoc socjalna, bez dochodów z własnej pracy, Koalicja

¹⁵ „Bezpieczna Przyszłość Polaków” Program Prawa i Sprawiedliwości, Warszawa 2023, s. 169-171.

¹⁶ Tamże, s. 171-173.

Obywatelska proponuje rozwiązania, które realnie podniosą pensje milionów ciężko pracujących, ale wciąż za mało zarabiających Polaków. Nasze propozycje zatrzymają na rynku pracy kobiety i osoby starsze – nie przymusem, ale w oparciu o dobrowolność dzięki gwarancjom wyższych płac i godziwej emerytury¹⁷.

Ewolucja programowa w obszarze bezpieczeństwa socjalnego zarysowana pierwotnie w koncepcji wyborczej z 2019 roku, została poddana istotnej modernizacji do zmieniających się realiów społeczno-gospodarczych. Jej zaktualizowane komponenty zostały zintegrowane z ramami programowymi kampanii wyborczej z 2023 roku, co świadczy o procesie instytucjonalnego uczenia się oraz dostosowywania strategii politycznych do nowych wyzwań w zakresie redystrybucji. Na tej podstawie KO uwzględniło deklaracje odnoszące się do:

- możliwość darmowego programu in vitro,
- podniesienia zasiłku pogrzebowego do wysokości 6450 zł oraz wzrostu o 150% od lipca 2024 roku,
- wzrostu świadczenia Funduszu Alimentacyjnego na 1000 zł,
- możliwości wykonywania pracy zarobkowej przez osoby z niepełnosprawnością bez rezygnacji z renty,
- realizacji Bonu Opiekunczego, mającego wynosić 50% pensji zawodowych opiekunów,
- sporządzenia ustawy bazującej na wsparciu osób niesamodzielnych przez wyszkolonych i wyspecjalizowanych profesjonalistów; opracowania ustawy o podwyższeniu renty socjalnej,
- stworzenia ustawy o związkach partnerskich¹⁸.

Program obejmował również postulaty wyborcze dotyczące m.in. dofinansowania leczenia niepłodności metodą in vitro, uruchomienia programu „Aktywna mama” (tj. świadczenia w wysokości 1500 zł miesięcznie na opiekę nad dzieckiem), a także podwyższenia emerytur¹⁹. Koncepcja Koalicji Obywatelskiej w zakresie budowania bezpieczeństwa socjalnego opiera się na założeniu, że interwencja państwa w obszar dobrobytu społecznego nie powinna pełnić funkcji podstawowego źródła dochodu w gospodarstwach domowych, ani też ograniczać się do wąsko zdefiniowanych grup beneficjentów. Zgodnie z tą ideą, świadczenia socjalne mają charakter uzupełniający – stanowią wsparcie dla osób znajdujących się w mniej korzystnej sytuacji społeczno-ekonomicznej względem ogółu społeczeństwa.

¹⁷ *Lepsza Polska dla wszystkich*, Program KO z 2019 roku, s. 5.

¹⁸ „100 konkretnych na sto dni rządów” *Program wyborczy Koalicji Obywatelskiej*, Warszawa 2023, s. 11-12.

¹⁹ Tamże, s. 3.

Polskie Stronnictwo Ludowe

Założenia ludowców związane z koncepcją bezpieczeństwa socjalnego, podkreślać miały idee wartości prorodzinnych, budowania silnej i odpornej na sytuacje kryzysowe Polski. Według partii, istotnym wyzwaniem, przed którymi stoi Polska w kontekście kształtowania polityki społecznej, jest pogłębiający się kryzys demograficzny²⁰. To właśnie spadek liczby urodzeń i wzrost umieralności, stanowiły główny wyznacznik dla Polskiego Stronnictwa Ludowego przy tworzeniu koncepcji wyborczych poruszających problematykę bezpieczeństwa socjalnego.

Rozwiązaniem oferowanymi przez PSL miały obejmować m.in.:

- wprowadzenie rocznych urlopów rodzicielskich, darmowych żłobków dla każdego rodzica (będących częścią realizowanego programu MALUCH), modernizacje systemu Karty Dużej Rodziny oraz waloryzację programu 500+, w szczególności w rodzinach, gdzie jeden z członków rodziny pozostaje w stosunku pracy,
- wprowadzenie PIT-u rodzin – zgodnie z którym osoby, posiadające więcej niż jedno potomstwo, zobligowane byłyby płacić mniejszy podatek dochodowy²¹,
- zmian legislacyjnych w orzekaniu o niepełnosprawności – a konkretnie aktywności zawodowej, zgodnie z którą to pracownik powinien dostawać benefit finansowy, a nie zatrudniające przedsiębiorstwo.

Ludowcy w programie wyborczym rozpatrywali wstrzymanie finansowania Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Celem tego zabiegu była próba wykreowania alternatywy w kwestii pomocy, która dążyć miała do samorealizacji, opartej na szkoleniach i kursach doszkalających pracowników z niepełnosprawnością²².

W kwestii reorganizacji świadczeń wśród emerytów oraz rencistów PSL skoncentrowało się na działaniach opartych na:

- możliwości dziedziczenia blisko 50% emerytury po zmarłym współmałżonku,
- ujednoczenie systemu emerytalnego w zakresie opodatkowania, stawek oraz długości okresów składkowych, przy zachowaniu neutralności wobec poszczególnych grup społecznych – bez ich uprzywilejowania ani pomijania,
- dodatkowej 10% podwyżki do pobieranej emerytury każdej osobie, która mimo osiągnięcia wieku poprodukcyjnego pozostała w stosunku pracy,

²⁰ PSL proponuje PIT rodzinny: od trzeciego dziecka rodzina już nie będzie płaciła podatków, <https://tvn24.pl/wybory-parlamentarne-2023/wybory-parlamentarne-2023-pit-rodzinny-im-wiecej-dzieci-tym-nizsze-podatki-wladyslaw-kosiniak-kamysz-st7358632> [dostęp: 20.11.2024].

²¹ M. Jabłoński, *Kosiniak-Kamysz proponuje rodzinny PIT. Co z 800 plus?*, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/W-Kosiniak-Kamysz-proponuje-rodzinny-PIT-Co-z-800-plus-8616953.html> [dostęp: 22.11.2024].

²² Program Polskiego Stronnictwa Ludowego, Warszawa 2023, s. 13-14.

- wprowadzeniu Ogólnopolskiej Karty Seniora, otwarciu przynajmniej jednego domu seniora w gminie, a także podwojeniu środków przekazywanych na rozwój Uniwersytetów Trzeciego Wieku oraz Klubów Seniora²³.

Polskie Stronnictwo Ludowe w założeniach programowych *a propos* bezpieczeństwa socjalnego planowało dokonać waloryzacji obecnych świadczeń, w celu inkluzji społecznej. Według kierunku polityki Ludowców, bezpieczeństwo socjalne, powinno być ukierunkowane przede wszystkim na wspomaganie rodziny i przyczynianiu się do wzrostu demograficznego, którego znaczący deficyt stwarza poważne zagrożenie dla przyszłości polskiego państwa.

Polska 2050 Szymona Hołowni

Partia Polska 2050 Szymona Hołowni była jedną z młodszych, startujących w wyborach parlamentarnych z 2023 roku. Swoją działalność skoncentrowali głównie w podłożu centrowym, dążąc do budowania bezpiecznej, zielonej, solidarnej i demokratycznej polski. W założeniach związanych z bezpieczeństwem socjalnym skoncentrowali się na następujących postulatach:

- PIT dla rodzin, zależny od liczebności potomstwa – im więcej, tym mniejszy podatek,
- Zwolnienie ze składki rentowej dla emerytów, którzy pomimo wieku wykonują pracę zarobkową – w tym przypadku zamiast składki rentowej, aktywni zawodowo będą płacić składkę emerytalną,
- Wypłatę trzynastej emerytury dla aktywnych zawodowo seniorów,
- Redukcję przepisów prawa pracy dla osób z niepełnosprawnościami, szczególnie nacisk zostanie położony na eliminację pułapki rentowej²⁴.

Polska 2050 Szymona Hołowni jako jedna z nielicznych negatywnie opowiedziała się za propozycją wprowadzenia 800+. Według ich koncepcji, fundusze te powinny zostać zagospodarowane w takie sektory jak edukacja, ochrona zdrowia oraz wsparcie seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Działania te mają przyczynić się do realnego wsparcia osób potrzebujących, podnosząc ich kompetencje zawodowe i społeczne. Co istotne, podczas wyborów parlamentarnych w 2023 roku Polska 2050 Szymona Hołowni nawiązała koalicję polityczną z Polskim Stronnictwem Ludowym, zwaną Trzecią Droga²⁵. Zabieg tworzenia koalicji wyborczej jest zasadny z punktu widzenia polityki, bowiem pozwala nie tylko na zrzeszenie szerokiego grona elektoratu, ale także uzyskania możliwie jak najliczniejszej liczby miejsc w parlamencie. Odnosząc się do problematyki badania,

²³ Tamże.

²⁴ Polska 2050 program – Trzecia Droga, to programy, a nie kłótnie!, <https://polska2050.pl/program/> [dostęp: 04.07.2025].

²⁵ Patrz szerzej: J. Wojnicki, *Trzecia Droga – skuteczna koalicja w wyborach parlamentarnych 2023 roku*, „Studia politologiczne” 2024, vol. 74, s. 175-195.

postulaty obu partii w kontekście bezpieczeństwa socjalnego były w większości kompatybilne bądź wzajemnie się uzupełniające.

Nowa Lewica

Kwestie związane z uwarunkowaniami socjalnymi nie stanowiły dotychczas kluczowego elementu agendy programowej polskiej lewicy. Podejmowanie działań w tym obszarze wynikało przede wszystkim z konieczności reakcji na bieżące wydarzenia społeczno-polityczne, a nie z realizacji długofalowej strategii zawartej w wcześniejszych dokumentach programowych. W tym kontekście konstrukcja programowa Nowej Lewicy z 2023 roku, odnosząca się do kwestii bezpieczeństwa socjalnego, miała na celu stworzenie ram dla pogłębionych reform w obrębie obowiązującego systemu przyznawania świadczeń społecznych. Założenia te koncentrować się miały głównie na:

- stworzeniu stabilnego poziomu wynagrodzeń, stanowiącego podstawą ku walce z dyskryminacją płciową w miejscu pracy, zwiększeniu finansowania na działalność Państwowej Inspekcji Pracy oraz podniesieniu kompetencyjności związków zawodowych, poprzez ich większą sprawczość w proces legislacyjny,
- wdrożeniu programu stypendialnego w wysokości 1000 złotych dla każdego studenta polskich uczelni do 26 roku życia,
- koncentracji na zdrowiu reprodukcyjnym, w szczególności prawie do legalnej aborcji,
- modernizacji procedury alimentacyjnej sprzyjającej związkom partnerskim, równości małżeńskiej oraz finansowemu wsparciu rodzin z potomstwem²⁶.

W swoich założeniach programowych Lewica nie proponowała wprowadzenia nowych świadczeń socjalnych. Odnosiła się między innymi do kontynuacji programu 500+, jednak nie uwzględniała go w kategorii kluczowego elementu poprawy bytu społeczeństwa. Świadczeniem pierwszorzędym do implementacji miała być tzw. „Renta Wdowia”, będąca częścią koncepcji bezpiecznego seniora. Idea projektu zakładała przyznawanie świadczenia socjalnego dla osobom, które w wyniku utraty życiowego partnera, znalazły się w trudnej sytuacji finansowej. Według kierunku polityki Nowej Lewicy, bezpieczeństwo socjalne, a konkretnie oferowane w jego ramach świadczenia socjalne, nie powinno się postrzegać jako jedyne źródła dochodu. To umożliwienie rozwoju społeczeństwa, ma przyczyni się do poprawy gospodarki kraju. Istotnym założeniem było dokonanie waloryzacji świadczeń, ze względu na inflację²⁷. Można stwierdzić, że Lewica ukierunkowała

²⁶ Program wyborczy KW Nowa Lewica, 2023, s. 48.

²⁷ Czarzasty: *Wszystkie świadczenia powinny być waloryzowane, ponieważ jest inflacja*, <https://lewica.org.pl/aktualnosci/9389-czarzasty-wszystkie-swiadczenia-powinny-byc-waloryzowane-poniewaz-jest-inflacja> [dostęp: 20.11.2024].

swoje założenia na uzupełnieniu i doprecyzowaniu istniejących już świadczeń socjalnych, które ówczesna na stan badania partia rządząca wprowadziła w życie.

Konfederacja

Konfederacja Wolność i Niepodległość negocjowała aktualną na stan badania formułę bezpieczeństwa socjalnego. Wynikało to głównie z – ich zdaniem – nieprawidłowego procesu finansowania. Według partii „wiele z naszych wspólnych pieniędzy jest bezmyślnie wydawanych na ciągle rozrastającą się biurokrację, która te podatki zbiera, a także na coraz to nowe programy socjalne”²⁸. Partia sceptycznie odnosiła się do oferowanych programów socjalnych względem ukraińskich obywateli. Zagadnienie to eksponowano w programie partii znacznie częściej niż kwestie odnoszące się do społeczeństwa polskiego i ich koncepcji polityki społecznej²⁹.

Program wyborczy Konfederacji nie zawierał w swojej treści rozdziału poświęconego pomocy społecznej, a tym samym socjalnej. Przekaz Konfederacji dotyczący bezpieczeństwa socjalnego oraz powiązanej z nim koncepcji pomocy socjalnej, widoczny był głównie w mediach społecznościowych. Jednak co istotne, nie na oficjalnych domenach partii, tylko jej poszczególnych polityków. Konfederacja jako jedna z nielicznych w swoim programie wyborczym nie opowiedziała się za kreowaniem polityki społecznej, która pełniłaby funkcję gwaranta poprawy bytu społecznego. Zamiast oferować nowe świadczenia, realizując tym samym elementy polityki społecznej, postulowała za ich likwidacją – w szczególności 13 i 14 emerytury.

Preferencje respondentów na temat świadczonej przez państwo pomocy socjalnej

Przeprowadzone badanie miało na celu uzyskać informacje na temat preferencji losowej grupy 205 respondentów na temat świadczonej przez państwo pomocy socjalnej w okresie rządów Prawa i Sprawiedliwości. Na wstępie warto podkreślić, że badanie zostało przeprowadzone na ograniczonej grupie respondentów, co oznacza, że uzyskane wyniki mają charakter orientacyjny i nie są reprezentatywne. W przyszłości możliwe będzie poszerzenie próby, aby uzyskać pełniejszy obraz sytuacji w skali całej populacji Polski.

Należy więc, postrzegając je jako możliwe determinanty, odnoszące się do problemu badawczego. Badanie zrealizowano z wykorzystaniem internetowego kwestionariusza ankietowego, składającego się z 7 pytań, zarówno zamkniętych – z możliwością

²⁸ *Konstytucja Wolności*, 2023, s. 19.

²⁹ *Po stronie Polski*, Program merytorycznej alternatywy dla Polski, s. 21.

wielokrotnego wyboru – oraz otwartych wypowiedzi respondentów – służących uzasadnieniu bądź szczegółowym wyjaśnieniu konkretnego zjawiska.

Wstępna charakterystyka respondentów wskazuje, że największą grupę stanowili uczestnicy pochodzący z miejscowości liczących od 100 do 250 tysięcy mieszkańców (52 osób). Porównywalny odsetek stanowili respondenci zamieszkujący tereny wiejskie (48 odpowiedzi). Osoby z miast powyżej 250 tysięcy mieszkańców udzieliły 41 odpowiedzi. Najmniej liczne były grupy respondentów z miejscowości liczących do 20 tysięcy mieszkańców (33 osoby) oraz z miast od 50 do 100 tysięcy mieszkańców (31 osób). Struktura próby najprawdopodobniej odzwierciedla zasięg rozpowszechnienia ankiety, którą udostępniono za pośrednictwem mediów społecznościowych, umożliwiając dotarcie do odbiorców z różnych części kraju. Jednocześnie dane sugerują, że osoby z terenów wiejskich oraz średniej wielkości miejscowości wykazywały wyższy poziom zaangażowania w udział w badaniu.

Istotnym miernikiem badania było także określenie płci respondentów. Wyniki prezentują się porównywalnie, z minimalną przewagą głosów kobiet (115 osób) nad mężczyznami (90 osób). Różnica w liczbie ankietowanych ze względu na płeć może wynikać z różnych czynników, do których zaliczyć można m.in. mniejsze zainteresowanie mężczyzn tematyką badania, obawy o zachowanie anonimowości, czy też brak informacji o prowadzonym badaniu.

Poziom wykształcenia może przekładać się na postrzeganie przemian społecznych. Dostrzegalne jest to podczas procesu weryfikacji, identyfikacji oraz interpretacji pozyskanych informacji oraz danych. W przypadku omawianego badania, miernik uwzględniający próbę respondentów w kontekście ich wykształcenia może zobrazować świadomość względem świadczonej przez państwo pomocy socjalnej. Najliczniejszą grupę stanowili respondenci posiadający wykształcenie średnie (70 osób) oraz wyższe (64 osób). Porównywalny odsetek stanowili ankietowani z wykształceniem zasadniczym zawodowym (41 osób) oraz podstawowym (30 osób). Uzyskane wyniki mogą odzwierciedlać (tak jak w przypadku wieku), prawdopodobnie mniejsze zainteresowanie osób z niższym wykształceniem tematyką badania, bądź niechęcią do udzielania odpowiedzi na temat polityki społecznej.

Kluczowym wskaźnikiem w badaniach sondażowych jest również wiek respondentów, pozwalający dokonać bardziej szczegółowej charakterystyki. Parametr ten ukazać może czy wobec różnic pokoleniowych dany problem definiowany jest w taki sam bądź całkowicie odmienny sposób. Dobór pułapów wiekowych opracowany został w celu zachowania spójności ze wcześniejszymi danymi związanymi z wykształceniem respondentów. Na tej podstawie najliczniejszą liczbę uczestników stanowili Ci z przedziałów wiekowych: 28-25 (54 osób), 18-27 (51 osób), 36-65 (46 osób). Mniej liczne były grupy respondentów z pułapów poniżej 18 (25 osób) oraz powyżej 65 (29 osób). Pozymskane

wyniki mogą mieć uzasadnienie m.in w większym zaznajomieniu przedmiotem badawczym przez pokolenie X, Y, Z³⁰, które rozpatrywać można z bycia ewentualnym świadczeniobiorcą³¹.

W celu weryfikacji preferencji respondentów dotyczących problemu badawczego konieczne było ustalenie czy uczestnicy badania mieli bezpośrednią styczność ze świadczeniami w ramach pomocy socjalnej oferowanej przez państwo w okresie rządów Prawa i Sprawiedliwości. Uzyskane rezultaty wykazują porównywalne wyniki: 103 respondentów zadeklarowało korzystanie ze świadczeń, natomiast 102 osoby nie miały z nimi styczności. Zbliżona zgodność odpowiedzi pozwala na wgląd w szerszy opis preferencji, pozwalając określić czy struktura tej pomocy socjalnej jest adekwatna do współczesnych potrzeb populacji.

Zgodnie z powyższym, zdecydowana większość (135 ankietowanych) jest zdania, że prowadzona przez państwo pomoc socjalna nie jest adekwatna. Uzasadnieniem tego stanowiska była między innymi kwestia oferowanej pomocy dla osób z niepełnosprawnościami, których koszty leczenia są znacząco wyższe niż oferowane benefity przez rząd. Pojawiał się także argument odnośnie do nieprzejrzystości systemu, który okazuje się być nieprzystępny dla osób o niższej pozycji społecznej, efektem czego widoczne staje się wykluczenie społeczne. Respondenci wyrażali także sprzeciw odnośnie do nadmiernej gloryfikacji osób z kręgu patologicznego, które postrzegają świadczenia socjalne jako główne źródło finansowe. Dostrzegalne były także głosy związane z koniecznością wykreowania specjalnych narzędzi i metod, mających na celu monitorowanie czy finansowa pomoc socjalna jest zagospodarowywana na niezbędne potrzeby bytowe.

Adekwatność prowadzonej przez Prawo i Sprawiedliwość pomocy socjalnej uznało 59 respondentów. Głosy te odnosiły się głównie do rozłokowania jej względem najbardziej potrzebujących sektorów. Wyrażano także aprobatę w kwestii wystąpienia sytuacji kryzysowych bądź nadzwyczajnych, gdzie pomoc socjalną uznano za godziwą rekompensatę. Widoczne były także odpowiedzi, w których podkreślano zasadność pomocy socjalnej, jednak towarzyszący temu proces biurokracji powodował niechęć ubiegania się o nie. Niezdecydowanych w kwestii adekwatności prowadzonej przez Prawo i Sprawiedliwość polityki społecznej było 11 respondentów.

Odnosząc się do wyborów parlamentarnych z 2023 roku, a także przedkładanych w międzyczasie przez partie i ugrupowania polityczne programów wyborczych, uczestnicy badania zostali zapytani, która z nich w sposób kompleksowy

³⁰ Więcej informacji na temat poglądów politycznych pokolenia Z odnaleźć można w: M. Banasiak, J. Zieliński, *Wybory pokolenia Z. Poglądy i zachowania polityczne młodych Polaków*, Toruń 2025, s. 175.

³¹ Osie chronologiczne poszczególnych kohort prezentują się następująco: pokolenie X – 1965–1980, pokolenie Y – 1981–1996 oraz pokolenie Z – 1997–2012.

w publikowanych koncepcjach wyborczych ujęła płaszczyznę bezpieczeństwa socjalnego. Respondenci w przypadku opisywanego zagadnienia mieli możliwość wielokrotnego wyboru. Zabieg ten okazał się zasadny z punktu widzenia badania, ze względu na częste niejasności w określeniu propagowanych poglądów politycznych bądź popierania więcej niż jednej partii.

Porównywalne wyniki uzyskały dwie partie o charakterze prawicowy i centro-prawicowym: Prawo i Sprawiedliwość (131 uzyskanych odpowiedzi) oraz Koalicja Obywatelska (114 uzyskanych odpowiedzi). Wynik te jednak nie są zaskoczeniem – uwzględniając obszerny zestaw postulatów z puli pomocy socjalnej, to właśnie ww. partie ukierunkowały swoje koncepcje na najszersze grono elektoratu. Znacząco niższą liczbę głosów uzyskały partie w kolejności: Nowa Lewica (43 odpowiedzi), Polskie Stronnictwo Ludowe (27 odpowiedzi), Konfederacja (10 odpowiedzi) oraz Polska 2050 Szymona Hołowni (6 odpowiedzi).

Podsumowanie

Umiejętność ochrony przed zagrożeniami jest najważniejszym zadaniem i jednocześnie wyzwaniem dla władzy państwowej. Zagwarantowanie stabilnego poczucia bezpieczeństwa w sytuacjach narastających konfliktów, wymusza podjęcie wszelkich działań, aby nie zachwiać odczuwalnego przez obywateli poziomu bezpieczeństwa, nie tylko w kontekście ekonomicznym czy politycznym, ale także społecznym a szczególnie socjalnym.

Zaprezentowana powyżej pomoc socjalna wynikająca z prowadzonej przez państwo polityki społecznej, przyczynić się ma do poprawy losów obywateli, którzy w skutek niespodziewanych sytuacji losowych stracili możliwość utrzymania na godnym poziomie siebie i swojej rodziny. Działania te są oparte na nurcie polityki społecznej, której celem jest dążenie do przekształcania warunków bytowych jednostek, niwelując ujemne skutki mogące potęgować patologie społeczne³². Dlatego też bezpieczeństwo socjalne swoim zasięgiem powinno odnosić się do całej grupy, bez gloryfikacji. A więc, każdy potrzebujący co do zasady, powinien mieć gwarancję jej uzyskania.

Tworzone koncepcje wyborcze przez partie i ugrupowania polityczne, mają za zadanie zrzeszenie konkretnego grona elektoratu, często manipulując przekazem. Działania te przybierają m.in. formę budujących i mobilizujących przesłań, z których treści wynikać może chęć przeprowadzenia ogólnopolskiej transformacji. Często jednak, koncepcje te nie mają urealnienia, zostają usunięte z programów wyborczych, by ponowne odrodzenie w zmodyfikowanej formule

³² J. Grochocka, *Polityka społeczna jako istotny element bezpieczeństwa społecznego*, w: *Bezpieczeństwo społeczne w systemie bezpieczeństwa narodowego*, red. A. Dębska, Piotrków Trybunalski 2016, s. 85.

zaprezentować podczas kolejnych wyborów. Przejaw tego można dostrzec między innymi wśród sektora osób studenckich, gdzie co wybory podkreśla się konieczność wprowadzenia istotnych reform, aby na wysokim poziomie kształcić młode pokolenia. W ostatecznym rozrachunku, są to jednak górnolotne słowa – do tej pory osoba studencka może liczyć na stypendium socjalne wynoszące 45% wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę³³. Opisana powyżej sytuacja nie jest incydentalnym przypadkiem. Te same rozważania odnoszą się również do kwestii szeroko pojętego zdrowa reprodukcyjnego, ale również kwestii bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego państwa.

Odnosząc się do zaprezentowanych w artykule koncepcji partii politycznych dotyczących bezpieczeństwa socjalnego do 15 października 2023 roku dostrzec można, że najbardziej rozwinięte w tym sektorze było Prawo i Sprawiedliwość. Ich kompleksowość miała uwzględniać szczególnie seniorów, jak również rodziny z potomstwem, dążąc do zwiększania przyrostu demograficznego. Jednak, większość z zawartych koncepcji stanowiła raczej uzupełnienie istniejących już świadczeń, a nie innowacyjnie spojrzenie na potęgujące się problemy społeczne. Warto mieć również na uwadze, że „według badań CBOS, przeprowadzonych na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, program Rodzina 500+ jest rozpoznawany przez niemal każdego dorosłego Polaka i Polkę”³⁴. Należy jednak rozważyć, czy działania te to realna chęć wsparcia rodzin wielodzietnych czy celowy zabieg mający utrzymać partię przy władzy.

Odmienne podejście w budowaniu potencjału polityki społecznej miała Koalicja Obywatelska, według której powinna ona być dodatkiem mobilizującym do poprawy losu obywateli, rozwijania kompetencji etc. Rozwiązania te miały stwarzać warunki do samorealizacji obywateli oraz zwalczać długofalowe uzależnienie od państwowego wsparcia. Program KO można odczytać jako odpowiedź na niedopatrzenia PiS – uwzględniał on obszary pominięte przez głównych przeciwników politycznych m.in. fundowanie zabiegu in vitro. Analizując założenia programowe Koalicji Obywatelskiej, można odnieść wrażenie, że celem było nie tylko przeciwdziałanie ryzyku socjalnemu, lecz także świadome uwypuklenie niedociągnięć polityki społecznej prowadzonej przez PiS.

Z kolei Polskie Stronnictwo Ludowe postrzegало rodzinę jako fundament polityki socjalnej i kluczowy element zabezpieczenia przyszłości demograficznej Polski. Starali się także wyjść naprzeciw osobą z niepełnosprawnościami, rekonstruując obecne świadczenia wspomagające. Podobne spojrzenie co PSL przyjął ich koalicjant – Polska 2050 Szymona Hołowni. Według partii, „PIT dla rodzin”

³³ *Świadczenia dla studentów w roku akademickim 2025/2024*, <https://www.gov.pl/web/nauka/swiadczenia-dla-studentow-w-roku-akademickim-20242026> [dostęp: 04.07.2025].

³⁴ M. Polakowski, D. Szelewa, R. Bakalarczyk, M. Sutowski *Polityka społeczna rządu Prawa i Sprawiedliwości* „Warszawskie debaty o polityce społecznej” 2017, nr 26, s. 5.

miał być czynnikiem mobilizującym do wzrostu demograficznego. Pojawia się w tym miejscu jednak pytanie, czy ulga ta miałaby także obejmować rodziny wielodzietne o wysokich dochodach? Rozwiązanie to uznać można za zachęcenie do założenia rodziny wielodzietnej bardziej ze względów finansowych, a nie obiektywnej gotowości do posiadania potomstwa.

Program Nowej Lewicy wskazuje na kontynuację niektórych rozwiązań socjalnych wprowadzonych przez PiS, choć jednocześnie politycy Lewicy stanowczo krytykują ten obóz w innych obszarach, takich jak praworządność, prawa mniejszości czy prawa reprodukcyjne. W odniesieniu do bezpieczeństwa socjalnego Lewica proponuje raczej rozszerzenie i doprecyzowanie istniejących świadczeń niż ich likwidację, co pokazuje, że mimo wyraźnych różnic ideologicznych, pewne elementy polityki społecznej obu ugrupowań są zbieżne.

Konfederacja w publicznej debacie jak i koncepcji wyborczej sprzeciwiała się obowiązującej formule bezpieczeństwa socjalnego. Szczególną krytykę ukierunkowała na programy socjalne oferowane wobec obywateli Ukrainy. Partia starała się wskazać wadliwość w istniejących świadczeniach socjalnych niż dodawać kolejne, które zbędnie miałyby obciążać budżet państwowy. Intrygującym postulatem, który nie był ściśle związany z przedmiotem badawczym było stworzenie bonu zdrowotnego, według którego „zniknie NFZ – czyli monopolista, jeśli chodzi o płacenie za świadczenia medyczne. Inaczej mówiąc, zamiast przymusowego ubezpieczenia w funduszu każdy wybierze ubezpieczyciela, a podmioty medyczne zaczną podlegać rynkowym mechanizmom konkurencji”³⁵. Jednak w tym przypadku rodzi się pytanie, co w sytuacji poważnej choroby lub konieczności wykonania skomplikowanego i wysokobudżetowego zabiegu?

Dokonując analizy powyższych danych, potwierdza się słuszność postawionej hipotezy, że bezpieczeństwo socjalne zostało ujęte w programach wyborczych partii politycznych z 2023 roku w sposób zróżnicowany, jednak w większości przypadków zorientowany na redukcję ryzyk socjalnych oraz modernizację istniejących narzędzi wsparcia. Mimo istotnych różnic światopoglądowych, większość partii prezentowała koncepcje realnie zmierzające do minimalizacji zjawisk patologii społecznych. Ich praktyczna realizacja może jednak stanowić przedmiot szerszej dyskusji, zakładającej m.in. źródła finansowania nowych świadczeń bądź alternatywy dla tych, których likwidację postulowano.

Przeprowadzone dodatkowe badanie sondażowe na losowej grupie nt. preferencji respondentów odnośnie do świadczonej pomocy socjalnej w okresie rządów Prawa i Sprawiedliwości, wykazało, że jest ona nieadekwatna. Uczestnicy badania dostrzegali widoczne luki w zbyt niskim wsparciu osób z niepełnosprawnościami, nieprzejrzystości procedur utrudniające dostęp osobom z niższym statusem

³⁵ K. Lurka, *Wolnorynkowiec kontra Janusz Korwin-Mikke*, <https://www.termedia.pl/mz/Wolnorynkowiec-kontra-0Janusz-Korwin-Mikke,52991.html> [dostęp: 04.07.2025].

społecznym oraz ryzyko wykluczenia społecznego. Respondenci zwracali też uwagę na nadużycia w przyznawaniu świadczeń socjalnych, wskazując na potrzebę monitorowania czy są one wykorzystywane zgodnie z ich przeznaczeniem. Zaskoczeniem jest jednak, że pomimo nieadekwatności PiSu względem polityki socjalnej, partia w opinii uczestników badania, w sposób kompleksowy w publikowanych koncepcjach wyborczych ujęła płaszczyznę bezpieczeństwa socjalnego. Podstawą do powstałego stanu rzeczy mógł być sukces programu 500+, z pomocą którego partia poszerzyła docelową grupę odbiorców.

Uzyskane wyniki z analizy programów wyborczych a także badania sondażowego mogą stanowić początek pod dalsze badania, odnoszące się między innymi do realizowanej polityki społecznej, uwzględniając podejmowane działania nowopowstałego rządu po 15 października 2023 roku.

References

Bibliografia

- Antonów K., *Koncepcja ryzyka socjalnego w polskim prawie ubezpieczeń społecznych*, w: *Przegląd prawa i administracji CXXXIII*, red. Jabłoński M., Babińska-Górecka R., Wrocław 2020.
- „100 konkretów na sto dni rządów” *Program wyborczy Koalicji Obywatelskiej*, Warszawa 2023.
- Bäcker R., et al., *Metodologia badań politologicznych*, Warszawa 2016.
- Banasiak M., Zieliński J., *Wybory pokolenia Z. Poglądy i zachowania polityczne młodych Polaków*, Toruń 2025.
- „Bezpieczna Przyszłość Polaków” *Program Prawa i Sprawiedliwości*, Warszawa 2023.
- Buttolph-Johnson Janet J., Reynolds Henry T., Mycoff Jason D., *Metody badawcze w naukach politycznych*, Warszawa 2010.
- Czarzasty: *Wszystkie świadczenia powinny być waloryzowane, ponieważ jest inflacja*, <https://lewica.org.pl/aktualnosci/9389-czarzasty-wszystkie-swiadczenia-powinny-byc-waloryzowane-poniewaz-jest-inflacja> [dostęp: 20.11.2024].
- Europejski filar praw socjalnych*, Europa.eu, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ce37482a-d0ca-11e7-a7df-01aa75ed71a1/language-pl/format-PDF/source-62666461> [dostęp: 21.09.2023].
- Frankfort-Nachmias Ch., Nachmias D., *Metody badawcze w naukach społecznych*, Poznań 2001.
- Głąbicka K., *Polityka socjalna w Unii Europejskiej*, „Studia Europejskie. Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego” 1997, nr. 4.
- Grochocka J., *Polityka społeczna jako istotny element bezpieczeństwa społecznego*, w: *Bezpieczeństwo społeczne w systemie bezpieczeństwa narodowego*, red. Dębska A., Piotrków Trybunalski 2016.
- Jabłoński M., *Kosiniak-Kamysz proponuje rodzinny PIT. Co z 800 plus?*, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/W-Kosiniak-Kamysz-proponuje-rodzinny-PIT-Co-z-800-plus-8616953.html> [dostęp: 22.11.2024].
- Konstytucja Wolności*, 2023.
- Książkowski K. M., *Bezpieczeństwo socjalne*, w: *Leksykon polityki społecznej*, red. Rysz-Kowalczyk B., Warszawa 2001.

- Lepsza Polska dla wszystkich*, Program KO z 2019 roku.
- Lurka K., *Wolnorynkowiec kontra Janusz Korwin-Mikke*, <https://www.termedia.pl/mz/Wolnorynkowiec-kontra-0Janusz-Korwin-Mikke,52991.html> [dostęp: 04.07.2025].
- Marszałek-Kawa J., Plecka D., *Leksykon wiedzy politologicznej*, Toruń 2021.
- Polakowski M., Szelewa D., Bakalarczyk R., Sutowski M., *Polityka społeczna rządu Prawa i Sprawiedliwości*, Warszawa 2017.
- Polska 2050 program – Trzecia Droga, to programy, a nie kłótnie!*, <https://polska2050.pl/program/> [dostęp: 04.07.2025].
- Po stronie Polski*, Program merytorycznej alternatywy dla Polski.
- Program Polskiego Stronnictwa Ludowego, Warszawa 2023.
- Program wyborczy KW Nowa Lewica, 2023.
- PSL proponuje PIT rodzinny: od trzeciego dziecka rodzina już nie będzie płaciła podatków, <https://tvn24.pl/wybory-parlamentarne-2023/wybory-parlamentarne-2023-pit-rodzinny-im-wiecej-dzieci-tym-nizsze-podatki-wladyslaw-kosiniak-kamysz-st7358632> [dostęp: 20.11.2024].
- Sierpowska I., *Bezpieczeństwo socjalne jako dobro publiczne*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2015, nr 16(3).
- Skarżyński S., *Trybunał zablokuje 500 plus*”. Kaczyński tylko straszy, brak mu argumentów, <https://oko.press/trybunal-zablokuje-500-plus-kaczynski-tylko-straszy> [dostęp: 08.03.2025].
- Szatur-Jaworska B., Firlit-Fesnak G., *Leksykon pojęć socjalnych. Wybrane terminy z polskiej i niemieckiej polityki społecznej, pomocy społecznej i pracy socjalnej*, Warszawa 1994.
- Świadczenia dla studentów w roku akademickim 2025/2024*, <https://www.gov.pl/web/nauka/swiadczenia-dla-studentow-w-roku-akademickim-20242026> [dostęp: 04.07.2025].
- Wojnicki J., *Trzecia Droga – skuteczna koalicja w wyborach parlamentarnych 2023 roku*, „Studia politologiczne” 2024, vol. 74.